

LUNDS
UNIVERSITET

Hur beskrivs *ansvar* i samband med sexuella övergrepp

En Fairclough inspirerad kritisk diskursanalys om nyhetsmedias rapportering av ansvar för sexuella övergrepp under 2017

Nelly Samuelsson

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSG32
Termin: HTterminen 2021
Handledare: Dan-Erik Andersson
Omfång: Antal ord 12262

Abstract

I följande uppsats presenteras en undersökning som utreder Sydsvenskans rapportering av sexuella övergrepp under år 2017. Med utgångspunkt i en Norman Fairclough inspirerad kritisk diskursanalys utreder uppsatsen hur ansvar för sexuella övergrepp porträtteras i nyhetsartiklar. Syftet med uppsatsen är att skapa en förståelse för hur konstruktion av diskurser om ansvar och patriarkala maktstrukturer samverkar. I uppsatsen förs en begreppsdiskussion om ansvar som sedan jämförs i en analys med resultatet från undersökningen. Undersökningen är en kritisk diskursanalys utifrån Faircloughs trestegsmodell vilken undersöker diskurser utifrån tre olika perspektiv. Utifrån analysen identifieras tre huvudsakliga diskurser om ansvar. Samtliga diskurser analyseras sedermera i relation till språkets makt samt påverkan på diskursiv praktik och social praktik. I analys av social praktik har uppsatsen huvudsakligen fokuserat på maktstrukturer utifrån ett patriarkalt perspektiv för att genomföra en feministisk kritisk granskning av samhällsstrukturer.

Nyckelord: Ansvar, sexuella övergrepp, diskurs, maktstrukturer, språk, patriarkat.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problemformulering, syfte och frågeställningar	2
1.2	Material och avgränsningar	3
1.2.1	Primärmaterial	5
1.2.2	Sekundärmaterial	5
1.2.3	Källkritik	5
1.3	Forskningsetiska bedömningar	8
2	Litteraturoversikt och tidigare forskning	9
2.1	Tidigare forskning	9
2.2	Begreppsdiskussion	12
2.2.1	Ansvar	12
2.2.2	Maktstrukturer och patriarkat	14
2.3	Koppling till arbete	15
3	Teori och metod	16
3.1	Diskursteori	16
3.1.2	Vad innebär diskurs?	16
3.2	CDA och tredimensionella modellen	17
3.2.1	Analys av diskurs	18
3.2.2	Diskursiv praktik	19
3.2.3	Diskurs och social praktik	19
3.3	Metodkritik	20
4	Undersökning	23
4.1	Deskriptiv analys	23
4.2	Interpretiv analys	27

5	Analys och diskussion	32
5.1	Jämförande analys	32
5.2	Diskussion och jämförelse med tidigare forskning	33
6	Sammanfattning	35
	Referenser	36
	Bilaga	41

1 Inledning

Under våren 2021 häktades 'toppjuristen' Göran Lambertz på sannolika skäl misstänkt för våldtäkt.¹ Det var ett fall som fick mycket uppmärksamhet i media och flertalet nyhetsartiklar rapporterade om utredningens utveckling. Under utredningen var det inte endast Lambertz som granskades, även överlevaren av övergreppen utreddes för trovärdigheten i hennes anklagelser då kvinnan tidigare hade blivit åtalad för förtal. Fallet Lambertz slutade med att utredningen lades ner och kort därefter höll Lambertz en pressträff i sin egen trädgård och uttalade sig om fallet.² Jag läste frekvent om fallets utveckling och det gav mig inspiration till min uppsats. Nyhetsmedia är en plattform som har en stor betydelse för hur konsumenterna kan tolka innehållet i artiklar och vilken effekt det får på samhällets inställning till innehållet. Således, utifrån mitt intresse för nyhetsmedias roll och mitt engagemang i mänskliga rättigheter började min uppsatsidé ta form. Efter att ha studerat mänskliga rättigheter i ett och ett halvt år har jag fått mycket kunskap om vilken makt språket har, vem som har tillgång till rättigheter och vem som hålls ansvarig för brott mot dem.

Med utgångspunkt i Universal Declaration of Human Rights; artikel 7 rättigheten att inte bli diskriminerad³ och artikel 3, rättigheten till skydd för sin säkerhet⁴ har jag valt att göra en undersökning om hur ansvar i media framställs via en kritisk diskursanalys. Diskursanalysen utgår från nyhetsartiklar om sexuella övergrepp och jag intresserar mig specifikt för kvinnors rättighet i denna fråga. CEDAW Convention of the Elimination of All Form of Discrimination Against Women artikel 2 E yrkar att stater som skrivit under konventionen aktivt ska arbeta för att eliminera diskriminering

¹ Lönnaeus, Olle, Därför vill "toppjuristen" Göran Lambertz bli namngiven, *Sydsvenskan*, 17/3-2021. <https://www.sydsvenskan.se/2021-03-17/darfor-vill-toppjuristen-goran-lambertz-bli-namngiven>

² TV4. Göran Lambertz egna ord: "Jag skäms", Stockholm. 23/3-2021. <https://www.tv4play.se/program/nyheterna/g%C3%B6ran-lambertz-egna-ord-jag-sk%C3%A4ms/13329475>

³ United Nations, The Universal Declaration of Human Rights, 1948, Artikel 7 <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

⁴ United Nations, The Universal Declaration of Human Rights, 1948, Artikel 3 <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

mot kvinnor av personer, organisationer eller företag.⁵ Fortsättningsvis, artikel 6 yrkar att staters som signerat konventionen aktivt ska arbeta för att förhindra trafficking och exploatering av kvinnor.⁶ Trots befintliga rättigheter och konventionens ambition blir människor sexuellt utnyttjade runt om i världen. Därför valde jag att fokusera på hur nyhetsmedia porträtterar problematiken med brott mot mänskliga rättigheter i form av sexuella övergrepp. I min undersökning kommer jag fördjupa mig i vilka diskurser om ansvar som nyhetsmedia presenterar. Likt i fallet Lambertz är det inte endast gärningsmannens ansvar som diskuteras utan även den som rapporterat om övergreppen. Jag finner detta väldigt intressant och vill undersöka vilken betydelse det får för hur nyhetsmedia talar om ansvar.

Sexualbrott fick mycket uppmärksamhet under hösten 2017 i samband med #MeToo och jag har därför valt att genomföra min undersökning med material från samma år. Inför följande uppsats fann jag ett utdrag från tidigare forskning om rapportering av sexuella övergrepp och historiskt sett finns det en avhållsamhet från att rapportera om de. Det är djupt rotat i samhällets kultur att inte träda fram och berätta sin historia, istället blir tystnad belönad.⁷ När jag läste följande blev jag berörd och än mer intresserad av nyhetsmedias roll för hur sexuella övergrepp framställs och på vilket sätt ansvar adresseras, om det adresseras.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

I följande uppsats kommer jag att utreda hur begreppet ansvar framställs i Sydsvenskan och vilken form av diskurs som skapas. Jag har valt att föra en begreppsdiskussion om begreppet baserat på olika perspektiv utifrån olika politiska förhållningssätt samt utifrån vad lagen yrkar. Min ambition är att analysera hur ingresser och rubriker adresserar ansvar för sexuella övergrepp och vilken betydelse det får för ansvar i relation till sexualbrott. Syftet med undersökningen är att analysera hur ett centralt begrepp såsom

⁵ United Nations, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 1979, Artikel 2E <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CEDAW.aspx>

⁶ United Nations, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 1979, Artikel 6 <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CEDAW.aspx>

⁷ Fileborn, Bianca & Phillips, Nickie. "From 'Me Too' to 'Too Far'? Contesting the Boundaries of Sexual Violence in Contemporary Activism". *#MeToo and the Politics of Social Change*. Fileborn, Bianca & Loney-Howes, Rachel (red.). 99-115. Palgrave Macmillan, Cham, 2019. E-Bok. s. 100

ansvar adresseras på olika sätt i nyhetsartiklar. Jag anser att det är ett viktigt ämne att lyfta då många människor tar del av nyheter vardagligen och den information som presenteras bidrar till att forma deras uppfattning om samhällsfrågor. I uppsatsen vill jag specifikt lyfta den mänskliga rättigheten att inte bli diskriminerad eller utsatt. Därmed kommer undersökningen analysera hur diskursen om ansvar skapas då jag anser att ansvar säger mycket om inställningen till brott mot mänskliga rättigheter. Sexualbrott anmäls kontinuerligt men få fall leder till lagföringsbelsut. Under år 2020 polisanmälades 25 000 sexualbrott medan 1650 lagföringsbelsut togs samma år.⁸ Havande i åtanke hur liten andel anmälda brott som leder till lagförsbeslut har nyhetsmedia en stor roll för samhällets förståelse av problematiken. Rapportering om ansvar kan få en stor betydelse för överlevarens upprättelse och för samhällets inställning till brottets allvar.

Frågeställning

Hur beskrivs 'ansvar' för sexuella övergrepp i nyhetsmedia under 2017?

Arbetsfrågor

1. Vilka olika former av diskurser om ansvar presenteras och vilka faktorer kan ligga till grund för hur rapporteringen utformas?
2. Vilken påverkan har diskurs om ansvar på konsumenter av nyhetsartiklar och på utvecklingen respektive återskapandet av maktstrukturer i samhället?

1.2 Material och avgränsningar

Nedan följer en motivering och diskussion kring avgränsningar inom uppsatsen och val av material. Uppsatsens primärmaterial består av tio artiklar från Sydsvenskan under år 2017, från varje artikel har jag tagit del av ingress och rubrik. Min avgränsning kan anses vara snäv men är tillräckligt för att finna samband baserat på metoden i min undersökning. Jag valde år 2017 av den anledning att det var samma år som #MeToo uppstod. Bakom hashtagen samlades överlevare av sexuella övergrepp och delade med

⁸ Bråttförebygganderådet, *Våldtäkt och sexualbrott*, Stockholm: Bråttförebygganderådet. 2021-12-03, <https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html#Lagforda>

sig av sina upplevelser.⁹ Mot slutet av 2017 och framåt bemöttes #MeToo av en backlash av kritiker som argumenterade för att rörelsen gått “för långt”.¹⁰ Jag anser därför att året är intressant att analysera då rörelsen fick stor medial uppmärksamhet med artiklar som både lyfter sexuella övergrepp och krafter som motsätter sig dessa.

Jag valde att analysera artiklar från Sydsvenskan för jag ville att undersökningen skulle vara djupgående. Jag är medveten om att det gör min undersökning vinklad utifrån Sydsvenskans rapportering och resultatet inte är universellt eller allmängiltigt för Sveriges rapportering av ansvar. Dock ger det en inblick i hur diskurser om ansvar uppstår och vilka faktorer som kan påverka diskursens utveckling. I ett framtida arbete kan undersökningen utvidgas till en jämförelse mellan årtal och tidningar från Sverige respektive länder med en annan historisk bakgrund. Tio slumpmässiga artiklar har valts ut via söktjänsten Retriever med sökorden “sexuella övergrepp” AND (kvinn*). I ‘avancerad sökning’ angav jag resultat för endast ingresser och rubriker. Artiklarna behövde inte nödvändigtvis innehålla termer som ‘man’, ‘ansvar’, ‘#MeToo’ då jag inte ville att artiklarna skulle vara vinklade utifrån ett särskilt perspektiv. Hur diskursen ansvar framställs är upp till mig som forskare att utreda. År 2017 publicerades 304¹¹ artiklar enligt Retrievers arkiv och jag använde mig av en slumpgenerator¹² som gav mig tio nummer.¹³ Det var följande tio nummer jag valde utifrån Retrievers arkiv som underlag för undersökningen. Det finns en del begränsningar med att endast undersöka rubriker och ingresser. Rubriker och ingresser har i syfte att locka in läsaren och få den intresserade dock är det inte uttömmande för artikelns innehåll och kan ge en missvisande bild. Utifrån min undersökning är det relevant att granska rubrik och ingress då den nätbaserade prenumerationen av Sydsvenskan endast erbjuder tillgång till detta. Jag kommer diskutera begränsningar utifrån distribution och konsumtion vid ett senare skede i uppsatsen.

⁹ Jämställsmyndigheten, *Mäns våld mot kvinnor*, #MeToo, 8/9- 2021.

<https://www.jamstalldetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/sexuella-trakasserier/metoo>

¹⁰ Fileborn, Bianca & Loney-Howes, Rachel, “Introduction: Mapping the Emergence of #MeToo”. *#MeToo and the Politics of Social Change*. Fileborn, Bianca & Loney-Howes, Rachel (red.). 1-18. Palgrave Macmillan, Cham, 2019. E-Bok. s. 2.

¹¹ Retriever, Mediaarkivet, *Retriever*,

[https://app-retriever-info-com.ludwig.lub.lu.se/services/archive?languageCategory=lang_SV%2Clang_NO%2Clang_DA%2Clang_FI%2Clang_FS%2Clang_SE%2Clang_EN%2Clang_DE%2Clang_FR%2Clang_ES%2Clang_ZH%2Clang_ET%2Clang_LV%2Clang_LT%2Clang_PL%2Clang_PT&searchString=sexuella%20%C3%B6vergrepp%20AND%20\(kvinn*\)](https://app-retriever-info-com.ludwig.lub.lu.se/services/archive?languageCategory=lang_SV%2Clang_NO%2Clang_DA%2Clang_FI%2Clang_FS%2Clang_SE%2Clang_EN%2Clang_DE%2Clang_FR%2Clang_ES%2Clang_ZH%2Clang_ET%2Clang_LV%2Clang_LT%2Clang_PL%2Clang_PT&searchString=sexuella%20%C3%B6vergrepp%20AND%20(kvinn*))

¹² Slumpgenerator, Nummer, *Slumpgenerator*. <https://slumpgenerator.nu/slumpa-nummer/>

¹³ Se bilaga

Under min research inför uppsatsen läste jag flertalet artiklar om andra perspektiv som bakgrundsfakta inför min undersökning. Det finns dimensioner av #MeToo och ansvar för sexuella övergrepp som kan ligga till grund för en intersektionell analys. Exempelvis utifrån ett postkolonialt perspektiv eller utifrån ett perspektiv som motsätter konstruktion av endast binära könsroller. Samtliga perspektiv lyfter en stor problematik om representation som jag gärna hade adresserat det i en uppföljande analys, men tidsramen för arbetet förhindrar mig från att göra ytterligare en jämförande analys.

1.2.1 Primärmaterial

I följande uppsats består primära materialet av tio olika artiklar från Sydsvenskan år 2017.¹⁴

1.2.2 Sekundärmaterial

I följande uppsats består sekundärmaterialet av ett urval vetenskapliga artiklar om tidigare forskning kopplat till diskurser utifrån #MeToo. Jag har även tagit del av litteratur som har skrivits om och av Norman Fairclough samt artiklar om begreppet ansvar och patriarkala maktstrukturer.

1.2.3 Källkritik

Jag kommer nedan källkritiskt diskutera ett urval av de sekundärkällor som varit underlag för uppsatsen. De böcker och artiklar som diskuteras har haft utgjort en större del av uppsatsens forskningsöversikt, begreppsdiskussion samt teori och metod. *#MeToo and the Politics of Social Change*, är ett samlingsverk med forskning om #MeToo och social utveckling. Antologin har fått flertalet goda rekommendationer och i förorden finns utlåtande från etablerade forskare och professorer om bokens goda kvalitet och dess bidrag till forskningsfältet.¹⁵ Dr Bianca Fileborn är en av de två författarna till antologin, hon är en Universitetslektor specialiserad på kriminologi, samhällsvetenskap och politik vid Melbournes Universitet. Dr Fileborns tidigare arbete tar utgångspunkt i

¹⁴ Se bilaga

¹⁵ Fileborn, Bianca & Loney-Howes, Rachel, *#MeToo and the Politics of Social Change*. Palgrave Macmillan, Cham, 2019. E-Bok.

intersektionell analys.¹⁶ Dr Filebrons medförfattare är Dr Rachel Loney-Howes som är Universitetslektor i kriminologi vid Wollongongs universitet i Australien. Dr Loney-Howes är specialiserad på samhällskunskap och juridik samt har publicerat arbete om anti-rape aktivism med fokus på relationen mellan aktivism och juridiska system.¹⁷ Deras antologi skrevs i syfte att ge en inblick i #MeToo som rörelse och skapa en förståelse för sexuellt utnyttjande och vilka begränsningar som tillkommer med rörelsen. Samtliga författare vars verk finns publicerade i antologin är etablerade forskare, professorer och lektorer inom samhällsvetenskapliga fältet och frågor som rör #MeToo.¹⁸ I avsnittet för metod och teori har boken *Discourse and social change* skriven av Norman Fairclough används som underlag. Faircloughs bok har jag använt som utgångspunkt för den tredimensionella modellen och diskursteori. Fairclough är professor emeritus i lingvistik och engelska vid Lancasters universitet och han är även en av grundarna till kritisk diskursanalys.¹⁹ Fairclough beskriver att det huvudsakliga syftet med boken är att fylla i den lucka som finns i nuvarande språkanalys. Han vill ge läsaren redskap för en lingvistisk analys som utreder språkets relation till social och kulturell utveckling.²⁰ Boken har fått fina omdömen av andra forskare och professorer och beskrivs bidra till det diskursanalytiska fältet.²¹

Framing Gender Justice A comparative analysis of the media coverage of #metoo in Denmark and Sweden är en vetenskaplig artikel skriven av Tina Askanus och Jannie Møller Hartley. Askanus är senior lektor vid Malmö universitet och tillhör den kulturella och samhällsvetenskapliga fakulteten. Hennes forskning tar utgångspunkt i ett tvärvetenskapligt fält av sociala rörelser samt medial teknologi och processer.²² Hartley är professor i kommunikation och journalistik vid Roskildes universitet. Hon forskar främst på datateknik och dess relation till journalistik.²³ Syftet med forskarnas

¹⁶ The University of Melbourne, Find an expert - Bianca Fileborn, *The University of Melbourne*, <https://findanexpert.unimelb.edu.au/profile/145825-bianca-fileborn>

¹⁷ The Conversation, Rachel Loney-Howes, *The Conversation*, <https://theconversation.com/profiles/rachel-loney-howes-94174>

¹⁸ Fileborn & Loney-Howes, *#MeToo and the Politics of Social Change*, s. Förord

¹⁹ Wikipedia, Norman Fairclough, *Wikipedia*, 24/09-2021
https://en.wikipedia.org/wiki/Norman_Fairclough

²⁰ Fairclough, Norman. *Discourse and Social Change*. Polity P, Cambridge, 1993. s. 1.

²¹ Fairclough, *Discourse and Social Change*

²² Malmö Universitet, Tina Askanus, *Malmö Universitet*, <https://mau.se/en/persons/tina.askanus/>

²³ Roskilde Universitet, Jannie Møller Hartley, *Roskilde Universitet*
<https://forskning.ruc.dk/en/persons/jath>

undersökning var att jämföra nyhetsreportage om #MeToo i svensk och dansk media samt analysera vilka historiska faktorer som kan prägla resultatet.²⁴ Askanius och Hartleys undersökning innehåller tydlig källhänvisning och de presenterar transparent hur de kodat sitt material.²⁵

Nästa artikel *The #MeToo Movement: Men and Masculinity in Swedish News Media* är skriven av Bo Nilsson och Anna Sofia Lundgren. Nilsson är professor vid institutionen för kultur- och medievetenskap vid Umeås universitet och forskar främst om frågor gällande genus och maskulinitet.²⁶ Även Lundgren är professor i etnologi vid samma institution och har främst forskat om genusfrågor, makt och heteronormativitet.²⁷ Undersökningens syfte är att granska svensk medias rapportering om #MeToo och utreda vilka perspektiv av män och maskulinitet som framställs. Artikeln innehåller en tydlig genomgång av metod och resultatet presenteras på ett transparent sätt.²⁸ I slutet av artikeln förklaras att författarna inte haft några intressekonflikter.²⁹

Slutligen, *Sweden and the #MeToo movement* är skriven av Ester Pollack professor i mediastudier vid Stockholms universitet.³⁰ Pollacks undersökning syftar till att utreda vilka faktorer som har präglat #MeToo rörelsens utveckling i Sverige.³¹ Undersökningen diskuterar utdrag från specifika tidningsartiklar och presenterar sammanställda tabeller av rapportering om #MeToo. Det finns kontinuerlig källhänvisning³² och Pollack beskrivs vara en trovärdig författare som är granskad utifrån copyright.³³

²⁴ Askanius, Tina & Hartley, Møller Jannie. Framing Gender Justice A comparative analysis of the media coverage of #metoo in Denmark and Sweden. *Nordicom Review*. Vol. 40(2), 2019: 19-36. s. 19.

²⁵ Askanius & Hartley, Møller, Framing Gender Justice A comparative analysis of the media coverage of #metoo in Denmark and Sweden. s. 32-33.

²⁶ Umeå Universitet, Bo Nilsson, *Umeå Universitet*, <https://www.umu.se/personal/bo-nilsson/>

²⁷ Umeå Universitet, Anna Sofia Lundgren, *Umeå Universitet*, <https://www.umu.se/personal/anna-sofia-lundgren/>

²⁸ Nilsson, Bo & Lundgren, Anna Sofia. The #MeToo Movement: Men and Masculinity in Swedish News Media. *Journal of Men's Studies*. Vol. 29(1), 2021: 8–25. s. 8-11.

²⁹ Nilsson & Lundgren, The #MeToo Movement: Men and Masculinity in Swedish News Media. s. 22.

³⁰ Stockholm Universitet, Ester Pollack, *Stockholm Universitet*, <https://www.su.se/profiles/pollack-1.190457>

³¹ Pollack, Ester. Sweden and the #MeToo movement. *Interactions: Studies in Communication & Culture*. Vol. 10(3), 2019: 185-200. s. 186-187.

³² Pollack, Sweden and the #MeToo movement. s. 195-196.

³³ Ibid s. 200.

1.3 Forskningsetiska bedömningar

Forskningsetiska bedömningarna är en viktig grund för en trovärdig uppsats. Därför kommer jag nedan diskutera kritiska moment i min egen arbetsprocess. Etiska bedömningar inom forskning har under den senaste tiden diskuterat hur etik inte endast ska vara integrerat i målet med en undersökning utan även under processen. Det finns således flertalet faktorer jag som forskare måste ta hänsyn till.³⁴

Sexuella övergrepp kan vara ett känsligt ämne för de överlevare som varit utsatta och därför är det viktigt som forskare att diskutera ämnet på ett respektfullt sätt. En viktig del inom forskningsetik är att minimera smärta, både fysisk och psykisk.³⁵ I min undersökning har jag tagit del av redan publicerat material så den tidigare eventuella psykiska eller fysiska smärtan kan jag som forskare inte påverka, men jag kan ta ett aktivt beslut att inte publicera namn i min uppsats. Namnpublicering kan vara något som den enskilde individen inte är bekväm med och det kan bryta mot ytterligare en princip inom forskningsetik, anonymitet. Anonymitet är generellt sett viktigt i undersökningar där primärmaterial utgörs av en enkätundersökning eller intervjustudie³⁶, men i all forskning bör anonymitet tas i beaktning. Det är även viktigt att etiskt granska målet och syftet med en undersökning. Inom forskningsetiska diskussioner finns det argument för att undersökningar som genomförs ska ge röst till en marginaliserad grupp eller på annat sätt främja rättvisa eller dylikt.³⁷ Min forskning kan argumenteras ge en utsatt och marginaliserad grupp en röst, men forskningen har inte det som ett huvudsakligt syfte. Avslutningsvis, jag som forskare har inte fabricerat material eller argumenterat för en position som inte är min egna utan att hänvisa till det.

³⁴ Traianou, Anna , “The Centrality of Ethics in Qualitative Practice” *The Oxford Handbook of Qualitative Research*. Leavy, Patricia (red.). 2 uppl. Oxford University Press, Oxford, 2020, E-bok. s. 96.

³⁵ Traianou, The Centrality of Ethics in Qualitative Practice. s. 87.

³⁶ Ibid s. 88.

³⁷ Ibid s. 97-98.

2 Litteraturöversikt och tidigare forskning

I följande del kommer jag att presentera en bakgrund av tidigare forskning inom ämnet #MeToo och rapportering om sexuella övergrepp i media under 2017. Sedan presenteras en begreppsdiskussion om begreppet ansvar samt vad svensk lagstiftning säger om sexualbrott. Slutligen kommer jag föra en kort diskussion om hur följande uppsats bidrar till forskningsfältet.

2.1 Tidigare forskning

Människorättsrörelsen #MeToo uppstod under hösten 2017 och lyfte problematiken med rapportering av sexuella övergrepp men rörelsen var inte först ut med att diskutera ämnet. Redan 2011 skapades det en hashtag via Twitter #WhatIWasWearing och #BeenRapedNeverReported. Hashtagsen riktade kritik mot poliser som diskuterat hur klädval av kvinnor, som blivit utsatta för sexuella övergrepp, kunnat bidra till att de blivit utsatta. I samband med hashtagen utvecklades rörelsen 'slutwalk movement' fick stor medial uppmärksamhet. Slutwalk öppnade upp för en internationell diskussion om sexuella övergrepp och verkade för att belysa ämnet både på en politisk och privat nivå.

³⁸ Rörelsen tappade uppmärksamhet men ämnet lyfts igen under hösten 2017, denna gång under #MeToo.

Under hösten 2017 uppmanade skådespelaren Alyssa Milano alla kvinnor som är respektive har varit utsatta för sexuella övergrepp att stämma in i #MeToo på sociala medier. Milano postade detta via sin egen Twitter i samband med att New York Times hade publicerat utlåtande om sexuella övergrepp av skådespelaren Harvey Weinstein. Hashtaggen fick en snabb utveckling och människor från hela världen publicerade deras

³⁸ Fileborn & Loney-Howes, Introduction: Mapping the Emergence of #MeToo. s. 10-11.

historier. Rörelsen gav även upphov till upprop och nya projekt i syfte att motarbeta ojämställdhet och sexuellt utnyttjande i flera länder.³⁹ Syftet med hashtaggen var att överlevare skulle kunna dela sina historier utan att namnge förövare. Valet att inte publicera namn var för att rikta fokus mot sexuellt utnyttjande på en samhälls nivå utan att diskutera enskilda personers handlingar. I Sverige vid samma tid skapades grupper online för kvinnor att diskutera och dela sina upplevelser. Flertalet av de organiserade grupperna delade diskussioner och historier i nyhetsmedia och det skapades en debatt om sexualbrott och ansvar. Brotten beskrevs vara en del av ett maktmissbruk av män mot kvinnor.⁴⁰

Media-och-kommunikations professorn Tina Askanius och konst och kommunikations professorn Jannie Møller Hartley har forskat om rapportering av sexuella övergrepp i nyhetsmedia i samband med #MeToo och har gjort en jämförelse mellan Sverige och Danmark. Askanius och Hartley presenterar i sin rapport hur svensk media generellt sett rapporterade mer om #MeToo än vad dansk media gjorde. Rapportering om sexuella övergrepp i svenska media adresserade övergrepp i högre utsträckning som individuella incidenter än som ett systematiskt maktmissbruk av "män". Men i jämförelse med Danmark rapporterade Sverige fortfarande mer om systematiskt förtryck.⁴¹ Undersökningen identifierade fyra diskurser om rapportering av #MeToo. Den första och mest framstående var att #MeToo är individuella upplevelser om utsatthet. Ansvars porträtteras utifrån den enskilda gärningsmannen och att lösningen på sexuellt utnyttjande är att ställa förövaren till svars.⁴² En annan diskurs som identifierades är problematiken med sexuella övergrepp på en strukturell nivå och att förändring måste ske mot mer jämställda maktförhållanden.⁴³ Ytterligare en diskurs som forskarna lyfter porträtterar inte ansvar för sexuella övergrepp utan ansvar för rapportering. #MeToo rörelsen beskrivs som irrationell rapportering och en häxjakt på oskyldiga män.⁴⁴ Den sista diskursen skildrar rörelsens utveckling och presenterar att #MeToo har gått för långt. Diskursen lyfter spekulationer om trovärdighet i uttalande av

³⁹ Fileborn & Loney-Howes, Introduction: Mapping the Emergence of #MeToo. s. 3-4.

⁴⁰ Pollack, Sweden and the #MeToo movement. s 188.

⁴¹ Askanius & Hartley-Møller, Framing Gender Justice A comparative analysis of the media coverage of #metoo in Denmark and Sweden. s. 30 - 31.

⁴² Ibid s. 27.

⁴³ Ibid s. 27-28.

⁴⁴ Ibid s. 29-30.

utsatthet och problematiserar hur traditioner och koder för romantiska relationer har dragits till sin spets.⁴⁵ Samtliga diskurser porträtterar skilda versioner av gärningsmän och ansvar. Professorerna vid Umeås universitet Bo Nilsson och Anna Sofia Lundgren har genomfört en undersökning i syfte att analysera hur män och maskulinitet framställs i svensk nyhetsmedia i samband med #MeToo.

Nilssons och Lundgrens undersökning har identifierat flertalet versioner av maskulinitet. Maskulinitet porträtteras i relation till gärningsmän av sexuella övergrepp och framställs de som monster, hotfulla och aggressiva. Utveckling av den hotfulla maskuliniteten kallas 'toxic masculinity' vilket representerar män och maskulinitet som empatilös utan förståelse för andra människor. I samband med #MeToo uppstod en motsatt diskurs i nyhetsmedia. Män och maskulinitet beskrivs som inkännande och motsätter sig våld.⁴⁶ Ett exempel från undersökningen är en artikel i vilken män ber om ursäkt för sexistiskt beteende samt tar kollektivt ansvar för mäns agerande.⁴⁷ Nilsson och Lundgren diskuterar samtliga diskurser av maskulinitet och förklarar hur bilden av män som monster kan förhindra diskussion om sexuellt förtryck på en strukturell nivå. För den enskilda överlevaren kan möjligheten att få delge sin historia vara viktig men det finns en risk att de politiska bakomliggande orsakerna inte adresseras.⁴⁸ Enligt forskaren Liz Kelly kan en debatt om den enskildes version av ett fall vara mindre relevant i jämförelse med en diskussion om länken mellan sexuellt våld och maktstrukturer i samhället.⁴⁹

Ett motsatt perspektiv till Kelly är diskursen om ansvar utifrån media och den utsattas perspektiv, #MeToo beskrivs som feministiskt hysteri eller häxjakt av män.⁵⁰ Kritiker till #MeToo argumenterar för att rörelsen har gått för långt och att anklagelser från överlevarna inte är trovärdiga.⁵¹ I samband med kritik mot #MeToo lyftes ansvarsfrågan utifrån hur nyhetsmedia rapporterar om överlevares berättelse och

⁴⁵ Askanius & Hartley-Møller, Framing Gender Justice A comparative analysis of the media coverage of #metoo in Denmark and Sweden. s. 28-29.

⁴⁶ Nilsson & Lundgren, The #MeToo Movement: Men and Masculinity in Swedish News Media. s. 21.

⁴⁷ Ibid s. 14.

⁴⁸ Fileborn, Bianca & Loney-Howes, Rachel. "Conclusion: 'A New Day Is on the Horizon'?" *#MeToo and the Politics of Social Change*. Fileborn, Bianca & Loney-Howes, Rachel (red.). Palgrave Macmillan, Cham, 2019. E-Bok. s. 336-337.

⁴⁹ Fileborn & Phillips. From 'Me Too' to 'Too Far'? Contesting the Boundaries of Sexual Violence in Contemporary Activism. s. 104.

⁵⁰ Ibid s. 100-101.

⁵¹ Fileborn & Loney-Howes, Introduction: Mapping the Emergence of #MeToo. s. 7-8.

utsatthet. Det skapades en etisk diskussion i media om offentlig namngivning av gärningsmän i en debatt som kallades 'Naming and shaming'.⁵² Nyhetsmedia och andra offentliga plattformar har ett etiskt ansvar för vad de publicerar och namngivning av personer som är involverade i brott.⁵³

Sammanfattningsvis, i rapportering om sexuella övergrepp har språket en betydande roll för vilka diskurser av ansvar som framställs. Forskaren Lena Gunnarsson beskriver att språket har en konstituerande makt och påverkar hur vi uppfattar vad som räknas som sexuellt utnyttjande. Konstruktioner av vad övergrepp innebär präglar hur överlevaren själv kategoriserar sig som utsatt eller inte. Den gruppen i samhället som har makten över språket har möjlighet att skapa ramarna för vad som är tillåtet i sexuella relationer samt tysta ner de som inte inkluderas.⁵⁴ Det är således viktigt som skribent och forskare att vara transparent i urval av definitioner på viktiga begrepp. Följande leder oss till nästkommande del i uppsatsen, en begreppsdiskussion om ansvar.

2. 2 Begreppsdiskussion

2.2.1 Ansvar

Begreppet ansvar har ett huvudsakligt fokus i min undersökning vilket leder mig till att föra en utredande diskussion om begreppets innebörd. Jag har valt att föra diskussionen utifrån två skilda teorier samt kort redovisa hur svensk lagstiftning definierar sexualbrott. Jag är medveten om att det utelämnar andra tolkningar av ansvar men det möjliggör för en mer djupgående analys utifrån utvalda perspektiv än en mer övergripande jämförelse.

Det första perspektivet är individuellt ansvar utifrån ett nyliberal perspektiv och det diskuteras i en vetenskaplig artikel av Erinn Cunniff Gilson. Gilson är docent vid filosofiska fakulteten på North Floridas universitet.⁵⁵ Enligt Gilsons utredning anses

⁵² Pollack, Sweden and the #MeToo movement. s. 186.

⁵³ Ibid s. 190-191.

⁵⁴ Fileborn & Phillips. From 'Me Too' to 'Too Far'? Contesting the Boundaries of Sexual Violence in Contemporary Activism. s. 105-106.

⁵⁵ Gilson, Erinn Cunniff, Challenges of Responsibility: Vulnerability, Sexual Violence, and Feminism Contra Neoliberalism, *National Women's Studies Association*, Milwaukee, WI, 13/11-2015. s. 2(enligt pdf versionen)

ansvar vara en grund för nyliberalistiska samhällen då alla individer har ansvar för sina egna handlingar. Ansvar tilldelas den enskilda individen i syfte att främja individuell utveckling och förmåner såsom frihet. Synen på ansvar härstammar från en ekonomiskt inspirerad syn på ansvar för samhället och ser inte till moraliskt ansvar för kollektiv utveckling.⁵⁶ Det finns andra teoretiker som argumenterar för motsatsen och att ansvar ska vara kollektivt och på en strukturell nivå. En framträdande teoretiker för följande perspektiv är den social feministiska filosofen Iris Young. I artikeln *Iris Marion Young and Responsibility* redogör Isabelle Aubert, docent i filosofi inom juridik, Marie Garrau, docent i socialfilosofi och Sophie Guérard de Latour, docent i politisk filosofi, för Youngs perspektiv på ansvar. Enligt Young är ansvar strikt i lagens mening inte tillräckligt uttömmande. Hon skapade därför en egen ansvarsmodell vilket hon kallar för 'social connection model of responsibility'. Modellen fokuserar på ansvar utifrån kollektivet men även politikerns ansvar för hur samhället tillåter aktörer att agera. Politiken skapar ramar för människors beteende och det är därför viktigt att analysera ansvar på ett strukturellt plan snarare än att granska den enskilda agenten.⁵⁷

Slutligen, i svensk lagstiftning finns det ytterligare ett perspektiv på ansvar, relationellt ansvar. Enligt sexualbrottslagen är alla sexuella handlingar utan samtliga parternas medgivande ett sexualbrott. *6 kap. Om sexualbrott 1 § Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två år och högst sex år.*⁵⁸

Sammanfattningsvis, beroende på vilken teoretisk utgångspunkt en person har, om hen ser världen utifrån ett socialistiskt eller nyliberalt perspektiv, kan hen tolka ansvar på olika sätt. Tolkningar av ansvar kommer diskuteras mer utförligt i analysen och även koppling till patriarkala maktstrukturer. I nästkommande del redogör jag kort för maktstrukturer utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv och ger en kort bakgrund till den maktstruktur som är fokus för uppsatsen, patriarkatet.

⁵⁶ Gilson, *Challenges of Responsibility: Vulnerability, Sexual Violence, and Feminism Contra Neoliberalism*. s. 6-7(enligt pdf versionen)

⁵⁷ Aubert, Isabelle, Garrau, Marie & Guérard de Latour, Sophie. *Iris Marion Young and Responsibility*. *Critical horizon*. Vol. 20(2). 2019: 103-108. s. 107.

⁵⁸ Brottsbalken(1962:700) Kap. 6 1 § Sexualbrott, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700#K6

2.2.2 Maktstrukturer och patriarkat

Utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv kan maktstrukturer beskrivas som ett sätt att hierarkiskt rangordna människor baserat på dess olikheter. Inom hierarkier konstrueras roller med tillkommande normer som styr hur vi människor kan och får agera. På individuell nivå kan det vara svårare att identifiera hur maktstrukturer påverkar samhället men utifrån en strukturell analys kan det synliggöras.⁵⁹ I dagens samhälle är maktstrukturer en integrerad del av vår vardag och således kan specifika händelser tolkas som engångsföreteelse och inte som ett normativt ageranden. Däremot kan en analys utifrån ett strukturellt perspektiv identifiera strukturer som konstruerar ett normativt handlingsmönster. Könsordning är ett exempel på en maktstruktur som aktivt präglar hur en individ konstruerar sin förståelse om verkligheten.⁶⁰

En teori som uttrycker maktstrukturer utifrån könsordning är patriarkatet. Det finns skilda meningar om huruvida patriarkat är ett rättvist och representativt begrepp. Patriarkat har historiskt sett representerat ett systematiskt förtryck mot kvinnor orsakat av män. Det ger uttryck för en ojämsställd samhällsstruktur som förfördelar män och underordnar kvinnor.⁶¹ Professorn i historia Judith M. Bennett presenterar i en vetenskaplig artikel flertalet anledningar till varför begreppet patriarkat fortfarande bör användas. Bennett hänvisar till en definition av den amerikanska feministen Adrienne Richs som kan sammanfattas likt följande; patriarkat är ett system som möjliggör för män att via någon form av kraft bestämma över kvinnan. Enligt Bennett förklarar Richs definition hur patriarkatet representerar hur kvinnor regelbundet missgynnas i jämförelse med män.⁶² Avslutningvis har patriarkatet fått kritik för att det är ett icke inkluderande begrepp utifrån ett intersektionellt perspektiv. Bennett svarar på detta genom att förklara att begreppet belyser hur kvinnan kontinuerligt förtrycks utan att förneka att det kan ske på olika grunder för olika kvinnor.⁶³

⁵⁹ Mattsson, Tina. *Intersektionalitet i socialt arbete: Teori, reflektion och praxis*, 2 uppl. Gleerups Utbildning AB, Lund, 2015. s. 35.

⁶⁰ Mattsson, *Intersektionalitet i socialt arbete* s. 36-37.

⁶¹ Bennett, M. Judith. "Feminism and History". *Gender & History I*. Vol.1 No.3 1989: 251-272. s. 254.

⁶² Bennett, "Feminism and History." s. 260.

⁶³ Bennett, "Feminism and History". s. 261.

2.3 Koppling till mitt arbete

Det har genomförts flertalet undersökningar kring utvecklingen av #MeToo sedan 2017 och forskare har utrett ansvarstagande i samband med sexuella övergrepp.

Undersökningar har visat på hur ansvar diskuteras utifrån olika perspektivet och hur det hänger ihop med social utveckling. Jag ser att min forskning kan bidra till fältet via min analys av ansvar utifrån olika dimensioner och en djupgående diskussion av ansvar i relation till maktstrukturer i samhället. Med Faircloughs modell har jag i min undersökning djupdykt i språket makt och kommit fram till hur diskurser om ansvar både präglar och präglas av social praktik. Min undersökning granskar Sydsvenskans rapportering om sexuella övergrepp men resultatet visar även på en strukturell utmaning med hur diskurser konstrueras i nyhetsmedia. Resultatet från min forskning kan användas för att skapa en större medvetenhet om språkets makt och bidra till en diskussion om hur vi talar om överlevare och gärningsmän i sexualbrotts fall. Sammanfattningsvis kan min undersökning dels ses som en nischad granskning av artiklar men kan även ses belysa ett ämne som det behöver forskas mer om.

3. Teori och metod

Undersökningen är baserad på diskursteori utifrån språkprofessorn Norman Fairclough. Fairclough är en framstående forskare inom kritisk diskursanalys och har tagit fram en analysmodell som kallat för trestegsmodellen.⁶⁴ Jag har använt trestegsmodellen som metod för min undersökning och har därför valt diskursteori som utgångspunkt. Teoriavsnittet är i syfte att ge en introduktion till vad begreppet diskurs innebär och hur diskurser kan utvecklas. Med förkunskap inom diskursteori blir undersökningen mer lättillgänglig och resultatet kan tolkas utifrån olika dimensioner. Avslutningsvis är diskursteori relevant då diskurs utgör en grund i lingvistisk analys, vilket ligger i linje med forskningens syfte.

3. 1 Diskursteori

3.1.2 Vad innebär diskurs?

Enligt Fairclough är diskurs hur språket används i social praktik. Faircloughs definition har tydliga influenser från filosofen Michel Foucault som argumenterar att diskurs är en social konstruktion. Diskurs som social konstruktion kan förklaras som att språket bidrar till att skapa en förståelse om omvärlden. Diskurser bidrar till att konstruera sociala identiteter(subjektspositioner), sociala relationer, kunskap och förståelse. Hur förståelsen konstrueras präglas av normer, sociala strukturer, lagar och institutioner.⁶⁵ Således är diskurser inte endast en social konstruktion utan tar utgångspunkt i social praktik och normer som verkar inom samhället. En diskurs har förmågan att både vara

⁶⁴ Wikipedia, Norman Fairclough, *Wikipedia*, 24/09-2021

https://en.wikipedia.org/wiki/Norman_Fairclough

⁶⁵ Fairclough, *Discourse and social change*. s. 63-64.

transformerande och reproducerande,⁶⁶ beroende på om diskursen utmanar befintliga maktstrukturer eller reproducerar politiska och ideologiska värderingar i samhället.⁶⁷

Diskurser är inte homogena och de utvecklas när det uppstår 'problematization of conventions'. Det innebär att det finns motsättningar inom ett fält eller mellan olika grupper som utmanar varandras tidigare förståelse. Ett exempel som Fairclough lyfter är motsättningar mellan normbaserade traditionella könsroller och nya könsroller.⁶⁸ För att möjliggöra en utveckling krävs det att strukturella motsättningar utmanas. Utifrån Faircloughs exempel måste normer kopplade till könsroller utmanas för att diskursen ska kunna utvecklas.⁶⁹

3. 2 CDA och tredimensionella modellen

Kritisk diskursanalys eller CDA(critical discourse analysis) är en metod vars syfte är att analysera språkets koppling till makt samt hur det integreras i social praktik.⁷⁰ Enligt CDA konstruerar språket vår verklighet men präglas även av yttre faktorer. Fairclough beskriver att språket inom en diskurs har en tvådelad funktion. Språket präglas dels av sociala kontexter men bidrar samtidigt till återskapandet eller utvecklingen av samhällsstrukturer.⁷¹ I kritisk diskursanalys finns det ingen på förhand skriven mall för hur en undersökning ska genomföras. Processen varierar mellan forskare beroende på forskningsfråga och syfte med undersökningen.⁷² Jag har valt Faircloughs tredimensionella modell då syftet med min undersökning är analys av språk och diskurs om ansvar i relation till maktstrukturer. Min forskning utreder hur innehållet i nyhetsartiklar kan bidra till hur konsumenter konstruerar en förståelse av ansvar för sexuella övergrepp. Utifrån Faircloughs modell genomförs min analys i tre steg. Det första steget innehåller en analys av diskurs i undersökningens material vilket kallas för

⁶⁶ Fairclough, Discourse and social change. s. 65-66.

⁶⁷ Ibid s. 67.

⁶⁸ Ibid s. 96.

⁶⁹ Ibid s. 97.

⁷⁰ Bergström, Göran & Boréus, Kristina. *Textens mening och makt : metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3:e uppl. Studentlitteratur, Lund, 2012. s. 391.

⁷¹ Bergström & Boréus. *Textens mening och makt* s. 356-357.

⁷² Ibid s. 393.

deskriptiv analys. Avslutningsvis analyseras diskurs i relation till diskursiv praktik och sociala praktik, vilket kallas interpretativ analys.⁷³

3.2.1 *Analys av diskurs*

Den deskriptiva analysen kan genomföras på olika sätt. I min forskning har jag valt att utgå från analys baserat på tre lingvistiska redskap; nominalisering, passivisering och metaforer. Jag har valt dessa då det synliggör diskurser från olika perspektiv och utreder aktörskap, vilket en analys om ansvar kan dra fördel av. Jag kommer att utreda om och hur nominalisering, passivisering och metaforer används i samband med diskussion om sexuella övergrepp.

Analys av nominalisering granskar en menings grammatiska uppbyggnad. En nominalisering är en transformeringen av ett verb till ett substantiv, exempelvis X kritiserade Y till endast Xs kritik.⁷⁴ Hur en ordklass används i en mening kan förändra hur aktören framställs⁷⁵ och således kan ansvar tolkas på olika sätt. En nominalisering av en händelse utelämnar agentskap och specificerar inte vem som har gjort vad.⁷⁶ Därmed kan innebörden av den ursprungliga händelsen förändras och kan skapa en missvisande bild av verkligheten. Beroende på hur normalisering används kan innehållet i en text få en specifik kulturell eller ideologisk betydelse.⁷⁷ Passivisering har en liknande effekt som nominalisering.⁷⁸ Passivisering är en förskjutning i en mening vilket kan förflytta fokus från aktör till mottagare. Det beskrivs användas i syfte att osynliggöra orsakssamband och vem som är aktör i en specifik händelse.⁷⁹ Beroende på hur aktörskap adresseras kan en mening framställa olika versioner av verkligheten. Exempelvis om det finns en ansvarig aktör eller om en händelsen "bara har uppstått".⁸⁰

Slutligen är metaforer ett lingvistiskt redskap som kan påverka hur en händelse tolkas. Metaforer kan vara integrerade i vårt skriftspråk och därför är det viktigt att vara

⁷³ Fairclough, *Discourse and social change*. s. 73.

⁷⁴ *Ibid* s. 27.

⁷⁵ Bergström & Boréus. *Textens mening och makt* s. 283-284.

⁷⁶ Fairclough, *Discourse and social change*. s. 179.

⁷⁷ *Ibid* s. 182-183.

⁷⁸ *Ibid* s. 27.

⁷⁹ Bergström & Boréus. *Textens mening och makt* s. 284-285.

⁸⁰ Fairclough, *Discourse and social change*. s. 180 - 182.

uppmärksam.⁸¹ Metaforer kan uttryckas på olika sätt i olika textformat, bland annat i nyhetsmedia. Nyhetsmedia har en konstituerande makt över hur konsumenterna tolkar en specifik händelse och metaforer kan således få en viktig roll i hur en händelse porträtteras.⁸²

3.2.2 *Diskursiv praktik*

Diskursiv praktik är analys av diskurs utifrån produktion, konsumtion och distribution. Produktion av nyhetsartiklar sker enligt specifika riktlinjer och kan påverka hur en text konsumeras och distribueras. Nyhetsartiklar produceras kollektivt av ett team som källkritiskt granskar innehållet. Distribution av artiklar varierar mellan tidningsaktörer och således även konsumentgruppen.⁸³ Alla konsumenterna av nyhetsartiklar har alla olika förutsättningar för tolkning av dess innehåll. Fairclough beskriver förutsättningar som 'force' och 'context'. Force representerar det som beskrivs här hänt i en mening. Beroende på hur 'the force' beskrivs kan det prägla hur innehållet i en artikel tolkas. Fairclough förklarar att 'force' kan vara direkt eller indirekt samt kan tolkas som ett utrop eller en fråga. Förhållningsvis, den kontext en nyhetsartikel presenteras i kan påverka hur konsumenten tolkar den handlande komponenten och artikelns innehåll.⁸⁴ En konsumentens kön, ålder och kulturell tillhörighet kan också prägla tolkningen och därför är det relevant att analysera förutsättningar i syfte att förstå konstruktion av diskurser.⁸⁵ Enligt Fairclough är det viktigt att en diskursanalys sker på såväl mikro som makronivå. Mikronivå är analys utifrån tolkning och innehåll medan analys utifrån makronivå fokuserar på social praktik.⁸⁶

3.2.3 *Diskurs och social praktik*

Analys av makroperspektiv är en analys av social praktik med utgångspunkt i ideologi och hegemoni. Ideologiska inslag kan identifieras via metaforer eller strukturen i en

⁸¹ Fairclough, *Discourse and social change*. s. 194-195.

⁸² *Ibid* s. 196-197.

⁸³ *Ibid* s. 78-79.

⁸⁴ *Ibid* s. 81-82.

⁸⁵ *Ibid* s. 83.

⁸⁶ *Ibid* s. 85.

mening.⁸⁷ Fairclough definierar ideologi som konstruktion av omvärlden och förklarar att diskursens framställning bidrar till återskapandet eller utvecklingen av maktstrukturer. Ideologiska inslag kan vara väl integrerade i texter och tolkas vara allmängiltig kunskap vilket kan utgöra ett hinder för diskursiv utveckling. Fairclough beskriver att ideologier både är strukturer och händelser. Ideologi som struktur representerar hur ideologier återskapas snarare än förändras och att händelser som sker är ett resultat av en befintlig samhällsordning. Till skillnad från ideologi som struktur beskriver Fairclough ideologi som händelse som en process i ständig utveckling som baserat på tidigare skeenden. Fairclough argumenterar dock för att det kan skapa en felaktig bild av att ideologer är flytande utan yttre påverkan.⁸⁸ Inslag av ideologiska tendenser kan återskapa eller förändra maktstrukturer i samhället beroende på hur de tar sig till uttryck i en text.⁸⁹

Fairclough förklarar att även hegemoni påverkar tolkning av innehållet i texter. Hegemoni kan förklaras vara en teoretisk förklaring till hur maktstrukturer kan utvecklas i relation till utveckling av diskurser. Det är en övre styrande makt i samhället och tar sig till uttryck inom fält där det finns instabilitet. Diskursiv praktik är en delaktig aspekt av hegemonisk kamp då det kan bidra till att reproducera och utveckla redan befintliga maktstrukturer. I en hegemonisk analys granskas flertalet faktorer och perspektiv och analysen bör ske på såväl lokal nivå som utifrån strukturella maktrelationer. Hegemoni skapar en modell för analys av hur diskurser utmanar, reproducerar eller utvecklar befintliga maktstrukturer.⁹⁰

3. 3 Metodkritik

Enligt Lotte Rienecker och Peter Stray Jørgensens bok 'Att skriva en bra uppsats' beskrivs det att en bra metodkritik ska innehålla; validitet, reliabilitet, diskussion om resultat av metod, begränsningar och felkällor.⁹¹ Nedan kommer jag föra en kritisk

⁸⁷ Fairclough, Discourse and social change. s. 89.

⁸⁸ Ibid s. 87-88.

⁸⁹ Ibid s. 90-91.

⁹⁰ Ibid s. 94-95.

⁹¹ Rienecker, Lotte & Stray Jørgensen, Peter. *Att skriva en bra uppsats*, uppl. 3, Liber AB, Stockholm, 2014. s. 228.

granskande diskussion om uppsatsens metod och genomförande. En grundläggande faktor i en bra uppsats är att forskningen har genomförts med hög reliabilitet. Reliabilitet är sätt att mäta hur trovärdig en undersökning är och om forskaren har beskrivit genomförandet på ett transparent sätt. Jag har genom uppsatsen beskrivet och motiverat mina val för att göra det tydligt för läsaren hur min arbetsprocess sett ut. Under rubriken avgränsning har jag motiverat val av material och diskuterat de felkällor som jag identifierat. En grund för kritik utifrån min undersökning är urval av material och jag har fört en källkritisk diskussion om urvalsprocess i kapitlet om material och avgränsning.

En vanlig kritik mot kritisk diskursanalys är att metoden inte följer en förutbestämd mall eller ett teoretiskt förhållningssätt. Det ger forskaren extra stort ansvar att presentera transparenta beskrivningar av genomförande,⁹² specifikt i kopplingen till begrepp och social praktik. I min undersökning var det extra viktigt att motivera hur jag kommit fram till resultatet från den empiriska undersökningen. Jag sammanställde resultatet i tabeller utifrån nominalisering, passivisering och metaforer och det baseras på kunskap från research om Faircloughs teori och modell. En annan forskare med en annan utbildningsbakgrund hade potentiellt sett tolkat Fairclough annorlunda och därmed presenterat andra exempel än de jag framfört. Det är även viktigt att jag som forskare är transparent i mitt val av definition av begrepp. Därför valde jag att genomföra en begreppsdiskussion om ansvar för att läsaren skulle kunna förstå hur jag resonerat när jag tolkar ansvar samt tankeprocessen bakom forskningsfrågan.⁹³

Fortsättningsvis, det är även viktigt att granska forskningens validitet. Validitet är hurvidvida en undersökning faktiskt mäter det den utger sig för att göra. Jag anser att min undersökning gör det. Jag har under min forskningsprocessen arbetat om min forskningsfråga och anpassat den till undersökningens resultat. Jag för även en diskussion i det avslutande kapitlet om hur mina forskningsfrågor motsvarar min undersökning. I en diskussion om validitet är det viktigt att granska mig som forskare och hur jag har tolkat mitt

⁹² Bergström & Boréus. Textens mening och makt. s. 403.

⁹³ Ibid s. 405 - 406.

material.⁹⁴ Språk har en stor makt och jag som forskare har därför ett ansvar i hur jag presenterar mitt resultat, det kan få en avgörande roll för hur läsaren tolkar innehållet i uppsatsen. Hur en forskare tolkar resultat kan präglas av forskarens bakgrund och erfarenheter. En forskare bör aktivt sträva efter att vara neutral och objektiv men förkunskap och utbildning kommer prägla vilka samband som forskaren synliggör. Jag har en bakgrund i studier av mänskliga rättigheter och har läst mycket om strukturellt förtryck och maktstrukturer. Jag har dock inte läst lika mycket mediekunskap och fick därför inför undersökningen läsa på om teorier om lingvistik samt hur media fungerar för att kunna göra en kvalificerad tolkning.

⁹⁴ Bergström & Boréus. Textens mening och makt. s. 40-42.

4. Undersökning

I min undersökning har jag valt att analysera tio ingresser och rubriker från artiklar under 2017. Samtliga artiklar kommer från Sydsvenskans nätbaserade tidning, Sydsvenskan Premium, i syfte att analysera hur ansvar porträtteras. Den första delen av analysen sker utifrån steg ett i Faircloughs modell vilket kommer presenteras nedan. Jag kommer diskutera mitt resultat utifrån den kodning som jag genomfört av mitt material sedan tidigare. Det finns en bilaga tillgänglig där hela kodningsprocessen går att observera.⁹⁵

4.1 Deskriptiv analys

Jag har valt att skriva ihop analysen av nominalisering och passivisering i ett och samma kodsysteem då de lingvistiska redskap som Fairclough presenterar har flertalet likheter i hur de analyserar texter. Det i nominalisering och passivisering som jag kommer ta fasta på är hur aktörer adresseras i relation till sexuella övergrepp. Utifrån passivisering kommer jag analysera orsakerna bakom hur en händelse beskrivs och om artikeln identifierar en aktör för brottet eller beskriver att en händelse “bara har uppstått”. Utifrån nominalisering kommer jag analysera om meningen är strukturerad på ett sätt så att själva processen hamnar i bakgrunden och att aktören och subjektet inte adresseras.

Passivisering/nominalisering	Meningens innehåll	Antal
Nominalisering	kvinnor berättar om de trakasserier och övergrepp de utsatts för	2 st i ingress
Nominalisering	sexuella trakasserier och övergrepp avslöjas	1 st ingress
Nominalisering	tvångsvård för dålig kvinnoyn	1 st rubrik

⁹⁵ Se slutet av uppsatsen för bilaga

Passivisering	sammanföra välbärgade män med unga vackra kvinnor	1 st ingress
Passivisering	misstänks vara inblandad	1 st ingress

Nominalisering

Utifrån undersökningen av passivisering och nominalisering har fyra nominaliseringar och två passiveringar identifierat. Hälften av nominaliseringar som presenteras i tabellen innehåller en beskrivning av kvinnors berättelse de om övergrepp som de har utsatts för.⁹⁶ Meningarna är en nominalisering då den inte skriver ut vem som är aktör och processen hamnar således i bakgrunden. I meningarna är det fokus på kvinnan som berättare, men själva innehållet i berättelsen och vem som har begått brottet är det inte fokus på. Om meningen inte skulle innehålla en nominalisering hade den kunnat beskriva hur det är en ökning av rapporter som lyfter kvinnors berättelser om sexuella övergrepp och även beskrivit gärningsmannen. Ytterligare en nominalisering finns i en artikel som beskriver hur sexuella trakasserier och övergrepp avslöjas⁹⁷, men det som artikeln inte avslöjar eller adresserar är vilken aktör som utfört handlingen. Nominalisering är en omskrivning av en mening som för processen i bakgrunden och inte adresserar en aktör vilken följande artiklar inte gjort. Ovan nämnda artiklar har skrivit om sexuella övergrepp kopplat till rörelsen #MeToo men de har inte uppmärksammat strukturellt förtryck av män som utför sexualbrott. Det är genom nominalisering av meningarna som budskapet från #MeToo inte adresseras.

Passivisering

Jag även identifierat två passiveringar i artiklarna. Den första artikeln handlar om 'sugardating' och beskriver hur det förekommer på sajterna som vill "sammanföra" unga vackra kvinnor med välbärgade män.⁹⁸ Det är en passivisering i den bemärkelsen att ansvaret passiviseras från att det är män som har köpt sexuella tjänster av unga kvinnor till att det beskrivs som en sammanföring. Männerna tillskrivs inget ansvar för kvinnornas utsatthet och det lämnas upp till läsaren att tolka vem som är ansvarig i

⁹⁶ Artikel Nr. 111

⁹⁷ Artikel Nr. 293

⁹⁸ Artikel Nr. 76

fallet. I rubriken adresseras fallet som “förklädda övergrepp” och i artikeln kommer inget förtydligande av det ansvar som ligger på de äldre männen som utnyttjar unga kvinnor. Den sista formen av passivisering identifierades i en artikel om en pojke som blivit gripen i USA misstänkt för inblandning i ett fall där en 15 årig flicka utsatts för en gruppvåldtäkt som sedan livesändes på Facebook.⁹⁹ I artikeln beskrivs pojken vara misstänkt och inblandad, vilket inte tydligt adresserar ansvar för brottet. Pojken skulle kunna vara misstänkt för att vara gärningsman, för att ha filmat eller på annat sätt bidragit till att brottet kunde genomföras. Det är en form av passivisering där själva brottet och gruppvåldtäkten inte sätts i fokus utan istället diskuteras pojkens misstänkta roll. I ytterligare en artikel beskrivs rapporter om sexuella övergrepp som påstådda anklagelser.¹⁰⁰ Det förflyttar diskussionen om ansvar från gärningsmannen till att granska överlevaren som rapporterar om händelsen och således uppstår en ny diskurs om ansvar. Jag har valt att undersöka metaforer separat då det är ett lingvistiskt redskap som analyserar andra perspektiv av ansvar. Analys av metaforer är i syfte att undersöka hur skribenter använder språket inom en viss diskurs och hur det kan prägla hur en konsument konstruerar en förståelse om diskursen.

Metaforens budskap:	Termen/er:	Antal:
Medias intensiva och snabba reaktion/rapportering om missnöje och kritik främst riktat mot förbrytare eller motståndare mot #Metoo	Storm	3 st 2 / 3 i ingresser 1 / 3 i rubriker
Gruppvåldtäkt	Dålig/avvikande kvinnosyn	2 st 1 ingress och 1 rubrik
Förklädd prostitution	Sexuellt utnyttjande utifrån sugardating.	1 st 1 ingress

⁹⁹ Artikel Nr. 33

¹⁰⁰ Artikel Nr. 175

Storm

I undersökningen av metaforerna kunde jag utläsa att det förekom sex metaforer varav fyra förekom i ingresser och två i rubriker. Metaforen 'storm' användes mest frekvent och skrevs i samband med beskrivningen av utvecklingen av #MeToo. I en av artiklarna beskrevs det hur *#MeToo har tagit Sverige med storm*.¹⁰¹ I den andra artikeln beskrevs en *Kritikstorm mot studentaftons bokning av ...*.¹⁰² I den första artikeln kan storm tolkas som metafor som har både en positivt och negativ inverkan beroende på vilken kontext det används i. Begreppet "ta med storm", som används i första artikeln, kan anses vara en synonym till överrumpla.¹⁰³ Det finns inget beskrivande som utmärker om metaforen ska tolkas som att det är positivt att #MeToo har tagit Sverige med storm eller om det är negativt i den bemärkelsen att det är överdrivet stormigt och kaosartat. Storm kan även tolkas vara en beskrivning av #MeToo som snabbt fick medial uppmärksamhet men som även snabbt kommer försvinna, likt en storm gör. I den andra artikeln används metaforen kritikstorm i samband med att en framstående profil i Sverige gjort motstånd mot kampanjen #MeToo och även försvarat en våldtäktsanklagad journalist. Kritikstorm kan i denna bemärkelse uppfattas som negativt laddad och som kaosartad men även som positivt om den som konsumerar texten anser att det är rättvist att profilen får möta kritik.

Förklädd prostitution

I nästa artikel används metaforen förklädd prostitution i samband med en artikel som rapporterar om sugardating; *Men enligt polisen rör det sig om förklädd prostitution...*¹⁰⁴. Förklädd prostitution är en metafor som polisen i följande artikel använder för att förklara sugardating. Det presenteras vara en sammanföring av "välbärgade äldre män med unga vackra kvinnor." I artikeln förklaras även att sugardating kan vara övergrepp på barn. Inför läsaren presenteras två olika perspektiv av sugardating, en metafor som beskriver det som förklädd prostitution och en metafor för övergrepp på barn.

¹⁰¹ Artikel Nr. 293

¹⁰² Artikel Nr. 178

¹⁰³ Synonymer. Ta-med-storm. *Synonymer. se, <https://www.synonymer.se/sv-syn/ta-med-storm>*

¹⁰⁴ Artikel Nr. 76

Sugardating kan således uppfattas som mer eller mindre allvarligt beroende på vilken tolkning av metaforen som konsumenten gör.

Dålig/avvikande kvinnosyn

I den sista artikeln förekommer metaforen dålig/avvikande kvinnosyn då det presenteras att en yngre pojke blivit dömd till slutna ungdomsvård för deltagande i en gruppvåldtäkt.¹⁰⁵ Genom att beskriva att fallet rör sig om avvikande/dålig kvinnosyn blir det en form av metafor för brottet gruppvåldtäkt. Metaforen dålig kvinnosyn är inte en synonym som inkluderar betydelsen i våldtäkt och beroende på i vilken kontext läsaren tolkar metaforen i kan det få olika betydelser. Tolkas dålig/avvikande kvinnosyn vara representativ för alla former av sexuella övergrepp och våldtäkt problematiserar det maktstrukturer utifrån kön. Men metaforen kan även tolkas avskrika brottet dess allvar genom att inte benämna fallet som en våldtäkt utan *endast* dålig kvinnosyn.

Sammanfattningsvis, hur metaforer används i samtliga artiklar präglar hur läsaren uppfattar och tolkar rapportering om sexuella övergrepp, förståelsen om sugardating och hur #MeToo rörelsens arbete uppfattas. Likt Fairclough beskriver har nyhetsmedia en konstituerande makt för hur läsaren förstår sin samtid. Metaforer bidrar till konstruktionen av vår verklighet och beroende på hur metaforerna tolkas kan de prägla hur diskursen om ansvar förstås. I undersökningen identifierade jag flertalet diskurser om ansvar. En av diskurserna porträtterar ansvar utan en specifik aktör, vilket sker genom både passivisering och nominalisering. Ansvaret för sexuella övergrepp adresseras inte och således utses ingen till skyldighetsbärare. Ytterligare en diskurs som inte adresserar ansvar är när artiklar skriver om sexuella övergrepp utan att identifiera det som ett brott. Det fanns i artiklarna som beskrev brott som dålig kvinnosyn eller sammanförande av kvinnor och män. När sexuella övergrepp beskrivs i metaforer försvinner ansvarsfrågan och skapar således en otydlig diskurs om vem som bär ansvar.

4.2 Interpretativ analys

Produktion och distribution

Nästkommande del analyserar resultatet från den deskriptiva undersökningen i relation

¹⁰⁵ Artikel Nr. 77

till diskursiv praktik utifrån konsumtion, produktion och distribution. Produktionen av nyhetsartiklar skiljer sig från hur andra former av texter produceras. Enligt Fairclough är produktion av en nyhetsartikel ett kollektivt samarbete mellan flertalet journalister. Utöver praktiska faktorer som präglar hur artiklar framställs påverkas även produktionen av samhällets kontext. Det är viktigt att integrera den sociala kontextens påverkan på rapportering om sexuella övergrepp. Uppkomsten av #MeToo under hösten 2017 lyfte problematiken med patriarkalt förtryck och samhällsstrukturer i fall gällande sexuellt utnyttjande. Rörelsens etablering och utveckling är en social kontext som kan ha påverkat hur Sydsvenskan valde att rapportera om ansvar och sexuella övergrepp. Sydsvenskan som tidning har en oberoende liberal hållning¹⁰⁶ vilket potentiellt sätt kan resultera i politiska inslag i rapportering. Jag har valt att endast undersöka artiklar från Sydsvenskan online version, Sydsvenskan premium som kostar 249 kr i månaden.¹⁰⁷ Det är en kostnad som inte är förutsatt att gemene man har råd med, vilket gör att distributionen blir begränsad till de som har råd och väljer att prioritera det. Idag finns det andra online versionen av nyhetstidningar som är kostnadsfria samt nyhetskällor via sociala medier vilket ytterligare kan begränsa konsumentgruppen.

Konsumtion

Utöver distribution av Sydsvenskans artiklar varierar kan tolkning mellan konsumenter variera beroende på kön, ålder och kulturell tillhörighet. Fairclough förklarar att budskapet i en text kan tolkas olika beroende på hur konsumenten uppfattar det han kallar för 'force' inom texten. 'Force' är den handlande komponenten och den kan tolkas olika beroende på förkunskaper samt i vilken kontext det presenteras i. För att exemplifiera, en av artiklarnas rubriker löd "Tvångsvård för dålig kvinnosyn", om följande mening hade lästs utan kontext hade det utelämnat information för varför dålig kvinnosyn resulterade i tvångsvård. I ingressen förklaras hur en ung pojke blivit dömd till sluten ungdomsvård för att ha deltagit i en gruppvåldtäkt. Artikeln ger ett exempel på språket makt och hur viktig kontext är för hur konsumenten förstår händelseförloppet och skapar sin version av diskursen om ansvar. Ytterligare ett exempel på kontextens

¹⁰⁶ Wikipedia, Sydsvenskan, *Wikipedia*. <https://sv.wikipedia.org/wiki/Sydsvenskan>

¹⁰⁷ Sydsvenskan, Kundservice - Vad kostar en prenumeration och var kan jag beställa, *Sydsvenskan*, 2022. <https://kundservice.bonniernewslocal.se/sydsvenskan/fragor-och-svar/prenumeration/teckna-avsluta-prenumeration/vad-kostar-en-prenumeration-och-var-kan-jag-bestalla/>

relevans är utifrån en artikel som introducerar en ny hashtag, #ihave. #ihave kom som en reaktion på #MeToo och representerar män som erkänner att de har begått sexualbrott.¹⁰⁸ Den handlande kraften i artikeln utgår från att kvinnor under #MeToo delar sina erfarenheter om sexuella övergrepp och genom #ihave tar män ansvar för sexuella övergrepp. Kontexten bekräftar således den handlade komponenten och överlevnads historier. Ett annat exempel där kontexten kan ge en motsatt effekt är en artikel som rapporterar om en känd svensk tidningsprofil som har anmält pressen till opinionsnämnd för att ha publicerats hans namn i samband med sexuella övergrepp.¹⁰⁹ I artikeln är den handlande komponenten tidningsprofilens motsättning till anklagelserna och beskriver de som "påstådda". I följande kontext får överlevnads berättelser en motsatt effekt då anklagelserna misstänkliggörs i jämförelse med ovanstående exempel där överlevnads historier bekräftas.

Maktstrukturer

Slutligen, den sista dimensionen av den interpretativa analys av resultatet är enligt Fairclough analys av social praktik. Tolkningar av texters innehåll kan präglas av ideologi, hegemoni och befintliga maktstrukturer. I början av uppsatsen presenteras konstruktion av maktstrukturer och specifikt patriarkala maktstrukturer. I ovanstående exempel om 'force' går det att utläsa två olika tolkningar om trovärdigheten i anklagelserna. I ett samhälle där patriarkatet styr kan det påverka om anklagelserna tolkas som trovärdiga eller inte. Som ovan diskuterar bidrar ett patriarkalt samhälle till hierarkisk uppdelning av kön som gynnar män och underordnar andra kön. I ett samhälle med följande maktordning är män förfördelade i det offentliga rummet och när anklagelser lyfts mot mannen finns det samhällsstrukturer som kan stötta honom. I min undersökning finns det flertalet exempel på hur mannen gynnas i rapportering om sexuella övergrepp och hur överlevnads historier underordnas. Exempelvis, genom att anklagelser misstänkliggörs offentligt när övergrepp adresseras som dålig kvinnoyn, när #MeToo beskrivs som en storm eller slutligen de gånger som sexuella övergrepp beskrivs utan en gärningsman. Samtliga exempel representerar en könsordning i samhället som inte lyfter den utsattas verklighet först utan snarare åsidosätter den och

¹⁰⁸ Artikel Nr. 111

¹⁰⁹ Artikel Nr. 175

fokuserar på mannens upprättelse. Dock går det inte att argumentera för att all rapportering förfördelar män, det finns exempel på artiklar som tydligt adresserar aktören i brottet och som lyfter fram strukturellt förtryck, exempelvis via #ihave.

Ideologi

Utifrån diskussionen om maktstrukturer går det att identifiera ideologiska inslag i rapportering om sexuella övergrepp. Enligt Fairclough är ideologiers påverkan på diskurser utifrån såväl strukturer som händelser. Jag har analyserat hur språket har använts i nyhetsartiklar och identifierat inslag av ideologi. De exempel jag presenterar kan tolkas representera olika ideologiska inriktningar. Metaforen 'storm', kan antingen ses bidra till en mer feministisk präglad ideologi eller en mer konservativ. Ett feministiskt perspektiv hade kunnat uppmuntra metaforen storm som en symbol för det snabba uppsving av rapportering av övergrepp och upprättelse för överlevare. Men det kan utifrån en konservativ ideologisk tolkning symbolisera motsatsen. Storm kan tolkas som en metafor för ett kaos, något som har gått över styr och "tagit över Sverige". Ytterligare ett exempel på ideologiska inslag är via metaforen 'dålig kvinnosyn'. Antingen kan begreppet vara feministisk inspirerat då det tolkas som en symbol för att all form av könsdiskriminering och yrkar att det är ett systematiskt förtryck. Det kan även tolkas vara en förminskning av strukturellt förtryck och att brottets allvar inte erkänns. Diskursen av ansvar kan även påverkas av händelser som bidrar till ideologisk utveckling. Den artikel i min undersökning presenterar hur en känd profil i Sverige försvarar en våldtäktsanklagad journalist kan bidra till ideologisk utveckling. Att som känd profil aktivt försvara en anklagad person är att göra ett tydligt ställningstagande som misstänkliggör personen som har anmält brottet. Det bidrar till att skapa en diskurs som ansvar som porträtterar överlevaren som skyldighetsbärare. Om följande händelse är en del av ett mönster kan det leda till en konservativ ideologisk utveckling som gynnar patriarkala system som förfördelar gärningsmän och förminskar överlevare.

Hegemoni

Den interpretativa analysen utgår även från hegemonisk utveckling. Hegemoni är en teoretisk förklaring till hur maktstrukturer kan utvecklas i relation till etablerade diskurser. Fairclough beskriver även hegemoni som en kamp mellan konkurrerande

perspektiv inom ett fält. Utifrån diskursen om ansvar för sexualbrott finns det en instabilitet som grundar sig i konkurrerande uppfattning om vad ansvar innebär. Som undersökningen visar presenteras det olika diskurser om ansvar i nyhetsartiklarna och därför finns det utrymme för en hegemonisk utveckling. Om en artikel presenterar ett sexualbrott och synliggör gärningsmannen kan det bidra till att belysa ansvar som motverkar att gärningsmän gynnas av patriarkala maktstrukturer. När nyhetsmedia synliggör sexuellt förtryck motverkar det den icke jämställda könsordningen som överordnar män över andra kön. Och likaså om artikeln väljer att inte adressera ansvar och istället uttrycker sympati för gärningsmannen återskapas patriarkala maktstrukturer. Avslutningsvis kommer jag sammanfatta den diskussion som förts ovan och jämföra hur resultatet från den deskriptiva analysen stämmer överens med analysen utifrån social praktik.

De diskurser som har identifierats i Sydsvenskan präglas av två kombinerade faktorer; av social kontext som skapar diskurser och diskurser som skapar den sociala kontexten. Hur den sociala kontexten skapas påverkas av utomstående faktorer såsom politik, produktion och distribution men även av konsumenten själv. Konsumenten konstruerar sin egen diskurs genom tolkning av språket i artikel. Hur språket används en avgörande roll för vilken diskurs om ansvar som skapas och hur samhällets social kontext utformas. Jag har identifierat följande diskurser om ansvar för sexuella övergrepp; att gärningsmän är ansvariga för deras enskilda handlingar, att överlevare är ansvariga för hur de rapporterar om sin gärningsman, att ansvar ligger i strukturer och samhällssystem som inte motverkar systematiskt sexuellt förtryck. Det förekommer även i flertalet artiklar att gärningsmannen inte identifieras via passivisering eller nominalisering. I flertalet artiklar utelämnas diskussionen om ansvar och det blir upp till konsumenten själv att tolka. Och en del artiklar innehåller beskrivningar av sexuella övergrepp som kan skapa frågetecken om övergreppet trovärdighet och vem som är skyldig. Därmed är diskursen av ansvar som presenteras i artiklarna i kombination med den diskursiva praktiken avgörande för utvecklingen av social praktik. Och den sociala praktiken påverkar hur diskursen av ansvar porträtteras i artiklar. Hur diskurser porträtteras i media är ett resultat av en dominoeffekt av faktorer som påverkar varandra.

5. Analys och diskussion

5.1 Jämförande analys

Det finns flertalet likheter mellan begreppsdiskussion i början av uppsatsen och resultatet i min undersökning. En likhet är att den nyliberalistiska diskurs om ansvar som beskrivs utifrån den enskilda individen. I min undersökning fanns det ett fåtal exempel på hur gärningsmän presenterades som ansvariga för sexuella brott. En annan likhet är i diskursen om relationellt ansvar. Ansvar utifrån ett relationellt perspektiv definierar ansvar utifrån lagen. Sexualbrottslagen yrkar att sexuella handlingar kräver medgivande från båda parter för att det inte ska kallas som ett brott. I min undersökning diskuterades medgivande i artiklar som ifrågasatte överlevandes vittnesmål. De artiklarna lyfter det relationella perspektivet med om det verkligen inte fanns medgivande från samtliga delaktiga parter. När en överlevares åtal misstänkliggörs kan ansvar inte fastställas och diskursen om ansvar blir svårtolkad. Den slutliga definitionen av ansvar är utifrån ett strukturellt perspektiv. Ansvar beskrivs vara en integrerad del i politiken som formar samhället och som präglas av befintliga maktstrukturer. I min undersökning porträtteras ansvar på ett liknande sätt. Det synliggörs i den interpretativa analysen som utreder ansvar i relation till maktstrukturer och produktion av nyhetsartiklar. Sammanfattningsvis, det finns flertalet likheter i jämförelsen mellan begreppsdiskussionen och undersökningen. Samtliga perspektiv av begreppet ansvar är befintliga i min undersökning. Beroende på vilket perspektiv av ansvar som en konsument utgår ifrån när hen tar del av en artikel kommer hen tolka handlingen på olika sätt. Konsumentens tolkning kan även få en betydelse för hur diskursen om ansvar utvecklas och sprids i samhället. Det i sin tur kan påverka förändring eller utveckling av maktstrukturer, enligt Fairclough.

Enligt Faircloughs modell hänger alla tre nivåer ihop, diskurs, diskursiv praktik och social praktik. Hur diskursen formas av språket, hur diskursen produceras utifrån och hur den tas emot av samhället samt påverkar och förändrar strukturer. Det kan vara

svårt att identifiera maktstruktur på en individuell nivå då enstaka händelser kan tolkas vara tillfälliga och inte en del av ett större strukturellt problem. I min undersökning kan varje enskild artikel gå obemärkt förbi men i analys av artiklarna tillsammans går det att finna ett mönster. Språkets makt har använts för att skapa en viss diskurs och diskursen har både präglats av befintliga maktstrukturer men även bidragit till dess utveckling.

5.2 Diskussion och jämförelse med tidigare forskning

Avslutningvis kommer jag diskutera mina resultat i relation till tidigare forskning och hur min undersökning kan tillföra ett komplement till fältet. För att öka transparens är det viktigt att nämna att den tidigare forskningen har varit centrerad till #MeToo medan min forskning undersökt ansvar utifrån material från hela år 2017 och artiklarna rör nödvändigtvis inte #MeToo. Det är även viktigt att ha i åtanke att beroende på definition av sexuella övergrepp kan tolkning av vem som är skyldighetsbärare variera från konsument till konsument.¹¹⁰ Definitionen av sexuellt våld skapar ramarna för vad som räknas som sexualbrott och bildar således en diskursen om ansvar.¹¹¹ I undersökningens resultat förekommer metaforer och omskrivningar av begreppet sexuella övergrepp som bidrar till definitionen av sexuellt våld. I min forskningsöversikt fann jag tre olika diskurser om ansvar; män ansvar som kollektiv, individuellt ansvar utifrån gärningsmannen och sutligen överlevarens ansvar. Samtliga diskurser fann jag även spår av i min egna undersökning och kommer nedan föra en kort diskussion och jämförelse.

Mäns kollektiva ansvar presenterades som en diskurs i tidigare forskning men var ett mindre framträdande perspektiv i de artiklar jag tog del av. I den tidigare forskningen presenteras hur sexuella övergrepp adresseras som våld mot kvinnor¹¹² och att sexuella övergrepp av män mot kvinnor var en del av en patriarkal struktur.¹¹³ Det framkom även att det publicerats nyhetsartiklar där män har trätt fram och velat ta ett kollektiv ansvar för sina egna handlingar och andra mäns agerande.¹¹⁴ I min

¹¹⁰ Fileborn & Phillips. "From 'Me Too' to 'Too Far'? Contesting the Boundaries of Sexual Violence in Contemporary Activism". s. 105.

¹¹¹ Ibid s. 106.

¹¹² Askanius & Møller. Framing Gender Justice A comparative analysis of the media coverage of #metoo in Denmark and Sweden. s. 30 - 31.

¹¹³ Nilsson & Lundgren. The #MeToo Movement: Men and Masculinity in Swedish News Media. s. 13.

¹¹⁴ Ibid s. 14.

undersökning var det endast en artikel som presenterar ansvar på ett liknande sätt och det var den artikeln som diskuterade #ihave. #ihave är ett sätt för män att träda fram och ta ansvar för att de begått sexualbrott. Dock kan #ihave tolkas som en enkel lösning på ett strukturellt problem. Det räcker inte endast med att be om ursäkt och att hålla sina medmän om ryggen och säga, “jag har också gjort samma sak”. Det som #MeToo vill lyfta är hur strukturer i samhället tillåter sexuellt utnyttjande av män utan en förändring.

Däremot diskuterades individuellt ansvar i något högre utsträckning i min undersökning, både utifrån gärningsmannen och överlevaren. Resultatet visar att långt ifrån alla artiklar presenterade en gärningsman och när gränsingammen framställdes var det i en kontext med förmildrande omständigheterna. Exempelvis genom att använda metaforer som skriver om brottets karaktär eller att artikeln fokuserar på vem som har angivit gärningsmannen. Fortsättningsvis, diskursen om ansvar från överlevarens håll var såväl i tidigare forskning som i min forskning närvarande. Ansvarsfrågan från tidigare forskning landar i etiska diskussioner om naming and shaming.¹¹⁵ I min forskning visade resultatet inte lika tydligt på etiska diskussioner om förövarens position. Men innehållet i flera artiklar var kritisk till den effekt #MeToo fick på antalet anmälningar som kom mot aktörer som blev “uthängda” i nyhetsmedia.

Sammanfattningsvis, min undersökning bidrar till fältet om forskning på diskurser om ansvar för sexuella övergrepp. Forskningen utreder diskurser från flera dimensioner och öppnar upp för nya frågor och perspektiv som en framtida undersökning hade kunnat ta vid. I nästkommande del sammanfattas uppsatsen och presenterar svar på forskningsfrågorna.

¹¹⁵ Pollack, Ester. Sweden and the #MeToo movement. s. 186.

6. Sammanfattning

Vad har undersökningen kommit fram till? Min forskningsfråga när jag började detta arbete var *Hur beskrivs 'ansvar' för sexuella övergrepp i nyhetsmedia under 2017?*. Efter min undersökning med Norman Faircloughs modell kan jag fastställa att mitt material visar på att diskursen om ansvar tar sig till uttryck i olika format utifrån olika aktörer. Diskursen av ansvar utifrån gärningsmannen, ansvar utifrån maktstrukturer i samhället och ansvar utifrån överlevaren. Jag skapade även två arbetsfrågor för mig själv under arbetets gång för att hålla mig på rätt spår. Den första arbetsfrågan löd *Vilka olika former av diskurser om ansvar presenteras och vilka faktorer kan ligga till grund för hur rapporteringen utformas?*. Faktorena som jag analyserat i denna uppsats har varit utifrån Faircloughs argument om hur maktstrukturer påverkar diskursens utveckling. Jag har främst analyserat patriarkala maktstrukturer och identifierat hur det präglar produktionen av nyhetsartiklar och hur konsumenten formar en diskurs av innehållet i artikeln. Slutligen, den sista arbetsfrågan löd *Vilken påverkan har diskurs om ansvar på konsumenter av nyhetsartiklar och på utvecklingen respektive återskapandet av maktstrukturer i samhället?*. Likt jag beskrev ovan är det i utifrån Faircloughs analysmodell som jag kunnat beskriva hur maktstrukturer utvecklar och bibehåller diskurser samt hur diskurser på samma sätt utvecklar och bibehåller maktstrukturer. Det är språkets makt och relation till samhällsstrukturer som påverkar vilken bild av ansvar som presenteras för konsumenten. Hur konsumenten sedermera konstruerar sin bild av ansvar präglas av huruvida konsumentens tolkning för vidare maktstrukturer eller aktivt arbetar emot diskursen som artiklarna presenterar.

Referenser

Appar

Retriever, Mediaarkivet, *Retriever*;

https://app-retriever-info-com.ludwig.lub.lu.se/services/archive?languageCategory=lang_SV%2Clang_NO%2Clang_DA%2Clang_FI%2Clang_FS%2Clang_SE%2Clang_EN%2Clang_DE%2Clang_FR%2Clang_ES%2Clang_ZH%2Clang_ET%2Clang_LV%2Clang_LT%2Clang_PL%2Clang_PT&searchString=%23MeToo (Hämtat: 03/12-2021)

Slumpgenerator, Nummer, *Slumpgenerator*. <https://slumpgenerator.nu/slumpa-nummer/> (Hämtat: 03/12-2021)

Böcker

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. *Textens mening och makt : metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3:e uppl. Studentlitteratur, Lund, 2012.

Fairclough, Norman. *Discourse and Social Change*. Polity P, Cambridge, 1993.

Fileborn, Bianca & Loney-Howes, Rachel. "Conclusion: 'A New Day Is on the Horizon'?" *#MeToo and the Politics of Social Change*. Fileborn, Bianca & Loney-Howes, Rachel (red.). 335-342. Palgrave Macmillan, Cham, 2019. E-Bok.

Fileborn, Bianca & Loney-Howes, Rachel, "Introduction: Mapping the Emergence of #MeToo". *#MeToo and the Politics of Social Change*. Fileborn, Bianca & Loney-Howes, Rachel (red.). 1-18. Palgrave Macmillan, Cham, 2019. E-Bok.

Fileborn, Bianca & Loney-Howes, Rachel, *#MeToo and the Politics of Social Change*. Palgrave Macmillan, Cham, 2019. E-Bok.

Fileborn, Bianca & Phillips, Nickie. “ From ‘Me Too’ to ‘Too Far’? Contesting the Boundaries of Sexual Violence in Contemporary Activism”. *#MeToo and the Politics of Social Change*. Fileborn, Bianca & Loney-Howes, Rachel (red.). 99-115. Palgrave Macmillan, Cham, 2019. E-Bok.

Mattsson, Tina. *Intersektionalitet i socialt arbete: Teori, reflektion och praxis*, 2 uppl. Gleerups Utbildning AB, Lund, 2015.

Rienecker, Lotte & Stray Jørgensen, Peter. *Att skriva en bra uppsats*, uppl. 3, Liber AB, Stockholm, 2014.

Traianou, Anna , “The Centrality of Ethics in Qualitative Practice” *The Oxford Handbook of Qualitative Research*. Leavy, Patricia (red.). 2 uppl. Oxford University Press, Oxford, 2020, E-bok.

Lagar, FN och myndigheter

Brottsbalken(1962:700) Kap. 6 1 § Sexualbrott,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700#K6 (Hämtat: 07/12-2021).

Bråttförebygganderådet, Våldtäkt och sexualbrott, Stockholm:
Bråttförebygganderådet. 2021-12-03,
<https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html#Lagfor da> (Hämtat: 12/12-2021).

Jämställdhetsmyndigheten, MÄNS VÅLD MOT KVINNOR, #MeToo, 8/9- 2021.
<https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/sexuella-trakasserier/metoo> (Hämtat: 20/12).

United Nations, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 1979, Artikel 2E

<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CEDAW.aspx> (Hämtat: 08/12-2021).

United Nations, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 1979, Artikel 6

<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CEDAW.aspx> (Hämtat: 08/12-2021).

United Nations, The Universal Declaration of Human Rights, 1948, Artikel 3

<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
(Hämtat:06/12-2021).

United Nations, The Universal Declaration of Human Rights, 1948, Artikel 7

<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (Hämtat: 06/12-2021).

Vetenskapliga artiklar

Askanius, Tina & Hartley, Møller Jannie. Framing Gender Justice A comparative analysis of the media coverage of #metoo in Denmark and Sweden. *N O R D I C O M Review*. Vol. 40(2), 2019: 19-36.

Aubert, Isabelle, Garrau, Marie & Guérard de Latour, Sophie. Iris Marion Young and Responsibility. *Critical horizon*. Vol. 20(2). 2019: 103-108.

Bennett, M. Judith. Feminism and History. *Gender & History I*. Vol.1 No.3 1989: 251-272.

Gilson, Erinn Cunniff, Challenges of Responsibility: Vulnerability, Sexual Violence, and Feminism Contra Neoliberalism, *National Women's Studies Association*, Milwaukee, WI, 13/11- 2015.

Nilsson, Bo & Lundgren, Anna Sofia. The #MeToo Movement: Men and Masculinity in Swedish News Media. *Journal of Men's Studies*. Vol. 29(1), 2021: 8–25.

Pollack, Ester. Sweden and the #MeToo movement. *Interactions: Studies in Communication & Culture*. Vol. 10(3), 2019: 185-200.

Webbmaterial

Lönnaeus, Olle, Därför vill ”toppjuristen” Göran Lambertz bli namngiven, *Sydsvenskan*, 17/3-2021.

<https://www.sydsvenskan.se/2021-03-17/darfor-vill-toppjuristen-goran-lambertz-bli-namngiven> (Hämtat: 18/12-2021).

Roskilde Universitet, Jannie Møller Hartley, *Roskilde Universitet*

<https://forskning.ruc.dk/en/persons/jath> (Hämtat: 27/12-2021).

Stockholm Universitet, Ester Pollack, *Stockholm Universitet*,

<https://www.su.se/profiles/pollack-1.190457> (Hämtat: 27/12-2021).

Sydsvenskan, Kundservice - Vad kostar en prenumeration och var kan jag beställa, *Sydsvenskan*, 2022.

<https://kundservice.bonniernewslocal.se/sydsvenskan/fragor-och-svar/prenumeration/teknikna-avsluta-prenumeration/vad-kostar-en-prenumeration-och-var-kan-jag-bestalla/>

(Hämtat: 20/11-2021).

Synonymer. Ta-med-strom. *Synonymer: se*,

<https://www.synonymer.se/sv-syn/ta-med-storm> (Hämtat: 27/11-21).

The Conversation, Rachel Loney-Howes, *The Conversation*,

<https://theconversation.com/profiles/rachel-loney-howes-94174> (Hämtat: 27/12-2021).

The University of Melbourne, Find an expert - Bianca Fileborn, *The University of Melbourne*, <https://findanexpert.unimelb.edu.au/profile/145825-bianca-fileborn> (Hämtat: 27/12-2021).

TV4. Göran Lambertz egna ord: ”Jag skäms”, Stockholm. 23/3-2021.
<https://www.tv4play.se/program/nyheterna/g%C3%B6ran-lambertz-egna-ord-jag-sk%C3%A4ms/13329475> (Hämtat: 19/11-2021).

Umeå Universitet, Anna Sofia Lundgren, *Umeå Universitet*,
<https://www.umu.se/personal/anna-sofia-lundgren/> (Hämtat: 28/12-2021).

Umeå Universitet, Bo Nilsson, *Umeå Universitet*,
<https://www.umu.se/personal/bo-nilsson/> (Hämtat: 28/12-2021).

Wikipedia, Norman Fairclough, *Wikipedia*, 24/09-2021
https://en.wikipedia.org/wiki/Norman_Fairclough (Hämtat: 28/12-2021).

Wikipedia, Sydsvenskan. *Wikipedia*, 19/02-2021.
<https://sv.wikipedia.org/wiki/Sydsvenskan> (Hämtat: 8/11-21).

Bilagor

Innehåller länk till alla artiklar som användes i undersökningen samt en sammanställning av samtliga tabeller som presenterar undersökningens resultat.

Tidningsartiklar(nummer + referens)

Nr. 6 TT, Rolf Harris åtalas för fler sexövergrepp, *Sydsvenskan*, 11/1-2017.

<https://www.sydsvenskan.se/2017-01-11/rolf-harris-atalas-for-fler-sexovergrepp>

(Hämtat: 03/12-2021).

Nr. 33 - TT, Pojke gripen för övergrepp som livesändes, *Sydsvenskan*, 02/04-2017.

<https://www.sydsvenskan.se/2017-04-02/pojke-gripen-for-overgrepp-som-livesandes>

(Hämtat: 03/12-2021).

Nr. 46 - TT, Japan går vidare med ny våldtäktslag, *Sydsvenskan*, 08/06-2017.

<https://www.sydsvenskan.se/2017-06-08/japan-gar-vidare-med-ny-valdtaktslag>

(Hämtat: 03/12-2017).

Nr. 76 - TT, Polisen om ”sugardating”: Förklädda övergrepp, *Sydsvenskan*, 14/09-2017.

<https://www.sydsvenskan.se/2017-09-14/polisen-om-sugardating-forkladda-overgrepp>

(Hämtat: 03/12-2021).

Nr. 77 - TT, Tvångsvård för dålig kvinnosyn, *Sydsvenskan*, 22/09-2017.

<https://www.sydsvenskan.se/2017-09-22/tvangsvard-for-dalig-kvinnosyn> (Hämtat:

03/12-2021).

Nr. 107 - Andén, Axel, Därför namnger inte traditionella medier de uthängda männen, *Sydsvenskan*, 17/10-2017.

<https://www.sydsvenskan.se/2017-10-17/darfor-namnger-inte-traditionella-medier-de-uthangda-mannen> (Hämtat: 03/12-2021).

Nr. 111 - Monikander, Katarina, Efter Me too-kampanjen: Män erkänner sextrakasserier under #ihave, *Sydsvenskan*, 18/10-2017.

<https://www.sydsvenskan.se/2017-10-18/efter-me-too-kampanjen-man-erkanner-sextrakasserier-under-ihave> (Hämtat: 03/12-2021).

Nr. 175 - TT, Virtanen PO-anmäler tidningar, *Sydsvenskan*, 02/11-2017.

<https://www.sydsvenskan.se/2017-11-02/virtanen-po-anmaler-tidningar> (Hämtat: 03/12-2021).

Nr. 178 - Palm, John, Kritikstorm mot Studentaftons bokning av Alexander Bard, *Sydsvenskan*, 04/11-2017.

<https://www.sydsvenskan.se/2017-11-04/kritikstorm-mot-studentaftons-bokning-av-alexander-bard> (Hämtat: 03/12-2021).

Nr. 293 - TT, Metoo: Här är uppropen att hålla koll på, *Sydsvenskan*,

<https://www.sydsvenskan.se/2017-12-01/metoo-har-ar-uppropen-att-halla-koll-pa> (Hämtat:03/12-2021).

Undersökningens resultat

Passivering/nominalisering	Meningens innehåll	Antal
Nominalisering	kvinnor berättar om de trakasserier och övergrepp de utsatts för	2 st i ingress
Nominalisering	sexuella trakasserier och övergrepp avslöjas	1 st ingress
Nominalisering	tvångsvård för dålig kvinnoyn	1 st rubrik
Passivering	sammanföra välbärgade män med unga vackra kvinnor	1 st ingress
Passivering	misstänks vara inblandad	1 st ingress

Metaforens budskap:	Termen/er:	Antal:
Medias intensiva och snabba reaktion/rapportering om missnöje och kritik främst riktat mot förbrytare eller motståndare mot #Metoo	Storm	3 st 2 / 3 i ingresser 1 / 3 i rubriker

Gruppvåldtäkt	Dålig/avvikande kvinnosyn	2 st 1 ingress och 1 rubrik
Förklädd prostitution	Sexuellt utnyttjande utifrån sugardating.	1 st 1 ingress